

Zij zaten in de intercity naar Maastricht. Een dubbeldeks. Gewoontegetrouw ging Reinoud altijd boven zitten, dan kon je verder kijken. De trein vertrok tegenover de blokkendozen van het P.I.T.-groundgebouw vervolgens kwam er een rangeerterrein. Het naakte Fortunastadion en het Zuyderland Medisch centrum. Via het scheefgebouwde kantoor van het LIOF kwam hij bij de kleine huisjes in Lutterade met een gebouw dat, ironisch genoeg, de naam 'De Graal' droeg. Naderhand wist hij dat hier een huishoudschool had gelegen met deze naam. Nu was het een kinderdagverblijf. Via het grote DSM-complex en de olietanks van Sabic zag hij de berkenbomen in een gele gloed. Nog even dan zou de winter invallen. Na station Beek-Elsloo begonnen de heuvels. De trein drukte zich tegen de berghelling van het Bunderbos aan. Het bronnetjesbos. Bloembedden van bosanemonen. Uiteindelijk

ging de reis langs de overblijfselen van de Medammerweide en Terhagen naar het Bunderbos met zijn bronnen. De spoorlijn leunde tegen de plateaurand aan. Overal waren er populieren met mistletoe erin. Na een tijdje kwam hij langs de buitenverblijven van de chique van Maastricht, zoals kasteel Vaeshartelt, Villa Kruisdonk en kasteel Meerssenhoven met allemaal zuilen aan de ingang van de oprijlaan. De trein wrong zich langs de stoffige fabrieken van Mosa tegels waar een vrachtauto van Sigrano klaar stond om zijn lading zilverzand te dumpen. Zilverzand waar wasbakken, wc-potten en dergelijke van gemaakt werden. Het werd ook gebruikt in de glasindustrie. Met twee schoorstenen met de naam MOSA erop. Uiteindelijk arriveerde hij in Maastricht, Mosa tegels en de werkplaats van de NS. Dit was het eindpunt.

Pas in 1913 werd het huidige stenen station gebouwd, naar een ontwerp van George Willem van Heukelom. De stationshal bevat een bank ten bate van (onder andere) de internationale reiziger. Daarnaast zijn er enkele winkels, zoals een boekhandel, een muziekwinkel en een supermarkt. De *Brasserie* (stationsrestaurant) biedt de reiziger de mogelijkheid een warme maaltijd te nemen. Het station was opmerkelijk door zijn boogconstructies en intieme sfeer. Hardstenen pilaren afgewisseld met baksteen. De voorkant bevatte een klok en verschillende wapens aan weerszijden: het waren vermoedelijk de wapens van de provinciën. Gebouwd tussen 1914 en 1915 in neorenaissancestijl. De gebrandschilderde ramen zijn uit 1949 van de hand van Charles Eyck. Twee heraldische leeuwen met schilden in graniet bewaken op de luifel voor de entree het gebouw.

Hij liep de Wijkerbrugstraat in met overal Neoclassicistische gebouwen waarvan het Amrâth Grand Hotel de l'Empereur, een Jugendstil Rijksmonument uit de toon viel. Hij passeerde een monument in de vorm van een zuil met een bronzen Godin die op een maan stond, met eromheen bronzen heiligen. Er stond gekerfd 'civitas trajecti'. Verderop kwamen er steeds met Neorenaissance gebouwen met als hoogtepunt het gebouw van de ANWB. Hij naderde de St. Servaasbrug. Hier begon het echte Maastricht. De meest Bourgondische, mondaine en romaanse stad van Nederland. Eigenlijk de meest on-Nederlandse stad van Nederland. De stad van het verdrag van Maastricht, toen de Euro werd geboren. De stad van de Tefaf, The European Fine Art Foundation. Boven alles de stad met de meeste middeleeuwse huizen van Nederland. Eeuwenlang heeft Maastricht niet geweten waar precies zijn oorsprong ligt. De oorsprong van de stadsnaam moet gezocht worden in Urbs Trajectensis, Trega, Tricht, Mosae Trajectum en andere benamingen die sinds de zesde eeuw in omloop waren en verwijzen naar wat Maastricht tot op de dag van vandaag in de kern nog altijd is: een plaats waar men de Maas kan oversteken. En daar was hij voor gekomen. Om de sfeer te proeven en te ruiken. Om dit alles in zich op te nemen en te laten bezinken. Om weer even in het buitenland te zijn. Maar daar kwam hij niet voor. Hij kwam voor de stadsheksen.

Maureen kwam van Wolder.

Een plateau dat al menselijk was vóór de geschiedenis begon

Lang vóór er kerktorens of hoeven stonden, zwierven jagers over het Wolderse plateau. Ze trokken hier rond **aan het einde van de eerste ijstijd, zo'n 250.000 jaar geleden**, en lieten

kampplaatsen achter waar vuursteen het belangrijkste gereedschap was. Ze leefden van het land: bessen, noten, paddenstoelen, en het vlees van dieren waarvan ze de huiden met zorg schoonmaakten. Het plateau was toen al een plek van ritme en terugkeer, een hooggelegen terras dat uitzicht bood én bescherming.

De Romeinse tijd: villare wordt Wolder

Toen de Romeinen het Maasland binnentrokken, veranderde het landschap opnieuw. Hun heerbanen sneden als strakke lijnen door de heuvels. Langs zo'n weg – de **Romeinsebaan** – verrezen villa's en landhuizen, stenen eilanden van orde in een golvend landschap. Uit het Latijnse *villare* zou uiteindelijk de naam **Wolder** ontstaan, een echo van Romeinse aanwezigheid die de eeuwen overleefde.

Frankische macht en het graafschap Vroenhof

Na het vertrek van de Romeinen namen Frankische machthebbers het gebied over. Ze stichtten vroomhoven, bestuurlijke centra van waaruit recht werd gesproken. Zo ontstond het **graafschap Vroenhof**, een uitgestrekt gebied waarin Wolder uitgroeide tot het belangrijkste dorp. Op de **Dousberg** werden rond 1200 executies voltrokken – een grimmige herinnering aan de macht die hier werd uitgeoefend. De hoeven – **Hazendans, Panhuis, Apostelhoeve** – vormden de ankerpunten van het landschap, terwijl de kerk op het hoogste punt van het dorp het geestelijke middelpunt was.

Oorlog en onrust: Wolder tussen de frontlinies

De nabijheid van Maastricht bracht voorspoed, maar ook gevaar. In de 16e en 17e eeuw rolden oorlogen over het dorp heen.

- In **1632** belegerde Frederik Hendrik Maastricht en vestigde zijn hoofdkwartier op de Dousberg.
- In **1673** sloeg Lodewijk XIV zijn kamp op in Wolder, terwijl zijn troepen vanaf de Sint-Pietersberg een bres sloegen in de stadsmuur.

Bij dreiging vluchtte de bevolking naar de onderaardse gangen van de **Cannerberg**, waar mensen, vee en kostbaarheden schuilden in het kalksteen.

De 18e eeuw: een dorp tussen oude wegen

Rond 1750 was Wolder een bescheiden maar betekenisvol dorp, verbonden met Maastricht via oude routes als de **Romeinsebaan** en de **Winterslag**. De Franse tijd bracht grote veranderingen:

- het graafschap Vroenhof werd opgeheven,
- kloostergronden kwamen in handen van de staat,
- pachters konden eindelijk eigenaar worden van hun land.

In deze periode ontstonden nieuwe structuren: de **Tongerseweg** werd aangelegd en de begraafplaats buiten de stadsmuren geopend.

Nieuwe grenzen, nieuwe werkelijkheid

Na de Franse tijd werd het gebied onderdeel van het **Koninkrijk der Nederlanden**, maar de rust duurde niet lang. De **Belgische Opstand van 1830** trok nieuwe grenzen door het

oude Vroenhof. Wolder kwam aan Nederlandse zijde te liggen, terwijl **Heukelom** en **Montenaken** Belgisch werden. De grens werd bepaald door een kanonschot vanaf de Tongersepoort – een bijna theatrale poging om verdere strijd te voorkomen.

De hoeven: het kloppend hart van Wolder

In de kern van het dorp bleven de hoeven het ritme van het land bepalen. De oudste, gebouwd tussen **1771 en 1777**, was de hoeve van de familie **Vandenboorn** (later **Caubergh**). De mergelblokken kwamen uit de **Cannerberg**, het hout uit het **Cannerbos** – het landschap zelf bouwde de boerderij.

Andere historische hoeven – **Hoeve Neven**, **Hoeve Castermans**, **Hoeve Haesen** – vertellen hetzelfde verhaal: generaties die op dezelfde grond bleven, ondanks oorlogen, grenzen en veranderende tijden.

Lydia woonde in Huize de Ridder. Huize de Ridder in de Ridderstraat. Gelegen naar de Bisschopsmolen. Het Huis de Ridder wordt al in een cijsregister uit 1377 vermeld. Het huidige bouwwerk werd in 1650 gebouwd door Andries Loeffs, die als vaandrig in het Staatse leger diende. Het bouwjaar wordt gememoreerd op de voordeur, die een hardstenen rondboogomlijsting bezit. Het woonhuis, dat gebouwd is in de stijl van de Maaslandse renaissance, bestaat uit een breder bouwblok dat met de hoofdgevel aan de Ridderstraat staat en een smaller bouwdeel dat gedeeltelijk over de Jeker is gebouwd. De topgevels zijn uitgevoerd als zacht golvende krulgevels, die met mergelstenen randen zijn afgedekt. De voorgevel bezit kruiskozijnen met geblokte hardstenen penanten (muurvlak tussen twee gevelopeningen) en in de zolderverdieping zijn drie mergelstenen rondboogvensters

geplaatst, terwijl al de andere gevels van houten kruiskozijnen zijn voorzien. De gevelsteen met de voorstelling van een ridder te paard is afkomstig van de achterbouw. Het Huis bezit nog veel oorspronkelijke interieurelementen, zoals plafonds met gestucte troggewelfjes (gestucte boogvulling tussen kinderbinten) en een hardstenen schouwomlijsting met bladkapitelen.

En Renate kwam van Wyck. Wyck voelt als de plek waar Maastricht zijn eerste ademteug neemt. Zodra je de Sint Servaasbrug oversteekt, verandert het ritme: de wijk ligt ingeklemd tussen rivier en spoor, alsof ze voortdurend balanceert tussen stroming en snelheid. Toch ademt Wyck al eeuwen op dezelfde plek, met een naam die terugklinkt tot in de Romeinse tijd – *vicus*, later *Wich*, uiteindelijk Wyck.

Aan deze oostelijke oever lag waarschijnlijk al in de eerste eeuw een nederzetting, verbonden met de Romeinse brug. Toen aan de westkant een castellum verrees, stond hier vermoedelijk een verdedigingstoren, later door de Maas verzwolgen. Soms geeft de rivier iets terug: bij de sloop van de oude Sint-Martinuskerk in 1853 kwam een Mercuriusbeeld tevoorschijn, alsof de god van handel nog één keer wilde opduiken.

Wyck heeft vaak opnieuw moeten beginnen. In 1206 werd de wal verwoest, in 1267 de brug en de verdedigingstoren. De stenen zouden zelfs hergebruikt zijn voor Kasteel Montfort – geschiedenis die blijft circuleren. Met de bouw van de nieuwe Sint Servaasbrug in 1284 en de overgang naar Brabant in 1297 kreeg de wijk een nieuwe fase. Begin 14e eeuw kwam er een stenen muur, met de Akerpoort als toegang. Omdat die niet in het verlengde van de brug lag, werd de slinger door de

Hoogbrugstraat en Rechtstraat het kloppend hart van Wyck, waar refugiehuizen, hospitaals en poorthuizen verrezen.

In de 17e eeuw vestigden de Annunciaten zich hier, maar pas na 1867 — toen Maastricht geen vestingstad meer was — kon Wyck echt uitbreiden. Op de vrijgekomen grond ontstond de Stationsbuurt, met brede lanen en statige huizen. De Percée, nu Wycker Brugstraat en Stationsstraat, sneed dwars door de oude wijk en werd tegelijk een nieuwe levensader. Aan het einde daarvan verrees het station, de poort naar Europa.

Later kreeg Wyck een nieuwe huid: Céramique. Waar ooit de ovens van Société Céramique stonden, ontstond een moderne wijk met musea, bibliotheken en pleinen. Strak, licht, anders — maar toch onderdeel van Wyck.

Vandaag is Wyck een wijk van beweging en ontmoeting. Reizigers, studenten, bewoners en flaneurs vullen de straten. De markten kleuren de week: biologische geuren op donderdag, curiosa op zaterdag. Oude brouwerijen herbergen kunst en muziek. In Céramique staan het Bonnefantenmuseum, Centre Céramique en de Bordenhal als moderne wachters langs de Maas.

Toch bewaart Wyck zijn ziel. Sinds 1982 is Oud-Wyck beschermd stadsgezicht. De Rechtstraat en Hoogbrugstraat vormen een openluchtmuseum van rijksmonumenten. De Maaspunttoren, het Waterpoortje, de Sint-Martinuskerk met de Zwarte Christus — ze vertellen verhalen van eeuwen devotie, handel en verdediging. Zelfs de jongere monumenten, in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid, dragen hun eigen geschiedenis.

En boven dit alles hangt een gevoel dat moeilijk te vangen is: Wyck als begrip. Alles ten oosten van de Maas, waar de stad